

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Public Choice

Bruin, G.P. de

Citation

Bruin, G. P. de. (1980). Boekbespreking van: Public Choice. *Acta Politica*, 15: 1980(4), 565-567.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452117>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452117>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

tions at the American Enterprise Institute in Washington, D.C.' For Johnson this seems the perfect spot. It is superfluous to wish him well.

Norman Furniss

P. van Dijk en G. J. H. van Hoof, **De Europese conventie in theorie en praktijk.** Ars Aequi Libri 1979

Clichématige opmerkingen kunnen ondanks hun karakter toch voor de waarheid staan. Het boek van Van Dijk en Van Hoof voorziet inderdaad in een leemte in de Nederlandstalige juridische literatuur, dwingt respect af door het feit dat het een breed terrein tot in details bestrijkt en is blijkbaar met grote nauwgezetheid samengesteld. In het *Ars Aequi*-drieluik over rechten van de mens is het dan ook terecht centraal gesteld. Het heeft een beproefde opzet. Na een algemeen deel komen de procedures voor de Europese Commissie en het Europese Hof te Straatsburg aan de orde, evenals de rol van het Comité van ministers en de secretaris-generaal van de Raad van Europa. Vervolgens passeren de rechten, in de conventie en de protocollen gewaarborgd, en de bijbehorende jurisprudentie de revue, worden de beperkingsmogelijkheden bezien en wordt zelfs, naast een korte evaluatie, een blik in de toekomst geworpen.

Het schrijven van een boek waarin zoveel gegevens te vinden zijn, brengt onvermijdelijk het gevaar met zich mee dat men enige grote lijnen uit het oog verliest. Dat is ook hier gebeurd. Van Dijk en Van Hoof hebben het bijvoorbeeld niet meer opgebracht kritische kanttekeningen bij het functioneren van de conventie te zetten.

Blijkt wellicht uit de jurisprudentie dat de conventie inderdaad een onderdeel is van een dure propaganda-machine die in de koude oorlog aanzet is en nu nog toeren maakt? Als slechts 2% van de in Straatsburg ingediende klachten ontvanke-lijk wordt verklaard, hoe is dan de functie van de conventie te waarderen? Zij bestrijkt vele miljoenen Europeanen. In de ruim 25 jaar van haar werking zijn er ongeveer 9.000 klachten geregistreerd, een veelvoud is ingediend. Sluit de conventie niet aan bij wat in West-Europa de werkelijke behoefte is aan rechtsbescherming of is die vraag overbodig omdat het toch maar om propaganda gaat? Van Dijk en Van Hoof laten deze en dergelijke wezenlijke vragen liggen omdat zij vooral hun kaartenbakken voor de lezers openstellen.

Tot bepaalde dwars-doorsneden van het materiaal zijn de schrijvers evenmin gekomen. Wie zou willen weten welke interpretatiemethoden Commissie en Hof toepassen en vooral waarom, vindt het antwoord niet. Het Hof heeft hiervoor o.a. in de Golder-zaak een handreiking gegeven, maar in het boek is daar niets van terug te vinden. Jammer, want een goed betoog over dit onderwerp zou er misschien toe bijdragen dat de verwardheid en oppervlakkigheid van de Nederlandse discussie op dit punt afnemen.

Ik zou het boek encyclopedisch willen noemen. Ook ten aanzien van deze functie heeft het een paar opvallende tekortkomingen, zeker voor het gebruik door studenten. Ik noem er enkele:

- zinsbouw en volgorde van behandeling van bepaalde onderwerpen doen soms af aan de toegankelijkheid van het boek. De paragraaf over derdenwerking bijvoorbeeld is nogal duister en gebrekkig van systematiek. Bij een boek voor studenten bedoeld kan dit een nadeel zijn.

- lang niet elke juridische student heeft als vooropleiding gymnasium of atheneum-met-Latijn. Een verklarende woordenlijst, ook voor wat betreft de verwijzingen in de voetnoten, ontbreekt ten onrechte. Het gebruik van Latijnse (maar ook andere vreemde) termen is namelijk overvloedig.
- in de praktijk blijkt het lastig de publikaties uit Straatsburg, in zoveel jaren verschenen in wisselende vormen, snel te vinden. Een overzicht had niet misstaan.
- het zaakregister is te klein, gezien de overvloed van gegevens.

Van Dijk en Van Hoof hebben een boek geschreven dat werken als van Vasak en Fawcett voor de Nederlandstalige lezers overbodig maakt. Wellicht was het mogelijk geweest nadrukkelijk een aanvulling op de bestaande literatuur te schrijven, een 'laatste-stand-van-zaken' in plaats van een allesomvattend werk dat toch ook gedateerd is. De prijs van het boek haalt echter de grond onder dit laatste bezwaar vandaan. Het kost slechts f 22,50, voor 452 pagina's compact opgeslagen informatie is dat niet veel. Het zal daarom zijn weg wel vinden.

P. W. C. Akkermans

Dennis C. Mueller, **Public Choice**, Cambridge U.P., 1979, 297 pp., £ 3.95

Als de toename in het aantal overzichtsartikelen en -werken omgekeerd evenredig is met de mate van creativiteit op een bepaald onderzoeksgebied dan moeten we gezien de hausse in dergelijke literatuur concluderen dat de theorievorming t.a.v. sociale keuze-processen hopeloos is vastgelopen. De belangrijkste reden voor deze stilstand moet wellicht worden gezocht in de omstandigheid dat de min of meer toevallig ontstane opsplitsing in deelgebieden niet allengs is vervaagd maar veeleer juist met moeite te slechten scheidingsmuren is geaccentueerd. Hele boekenkasten kunnen worden gevuld met literatuur die voortbouwt op het basiswerk van Von Neumann/Morgenstern in de speltheorie en van Arrow in de theorie over sociale keuze-regels maar slechts bij enige artikelen van Robert Wilson en bij het onvolprezen proefschrift van Robin Farquharson rijst de twijfel in welke kast zij moeten worden geplaatst. Uit de symbiose van speltheorie en de theorie van de collectieve goederen zoals geïnitieerd door Mancur Olsen rest slechts de muilezel van het Prisoner's Dilemma.

Onder de bovengeschetste omstandigheden kan een overzicht van de Public Choice-literatuur niet anders zijn dan een bundeling van overzichten voor de verschillende deelgebieden. In het algemeen kan worden gesteld dat het werk van Mueller voor een groot aantal van deze deelgebieden een adequate en goed leesbare samenvatting van de bestaande literatuur biedt.

Public Choice is de uitwerking op boekformaat van een overzichtsartikel dat Dennis Mueller in 1976 onder de titel 'Public Choice: A Survey' in de *Journal of Economic Literature* heeft gepubliceerd. De globale indeling van het artikel - deel 1 Positieve Theorie van Public Choice, deel 2 Normatieve Theorieën van Public Choice en deel 3 Een vergelijking van positieve en normatieve theorieën van Public Choice - is in het boek gehandhaafd. De extra ruimte is benut voor een meer uitgebreide behandeling van de reeds in het artikel aan de orde gestelde en de toevoeging van nieuwe onderwerpen. Gezien de ruime definitie van 'public choice' als 'the economic study of nonmarket decision-making, or simply the application of economics to political science' had de auteur verschillende mogelijkheden voor een

dergelijke uitbreiding ter beschikking en hij heeft zich derhalve ook bij het boek weer beperkingen moeten opleggen. Mueller vermeldt zelf expliciet dat de literatuur over eigendomsrechten buiten beschouwing is gelaten maar men kan er aan toevoegen dat ook strategisch stemmen en de speltheorie in het algemeen naar de voetnoten zijn verbannen.

Als startpunt voor zijn analyse kiest Mueller de voorzieningen in een collectief goed in een directe democratie via de unanimiteitsregel zoals geïntroduceerd in de openbare financiën-literatuur door Wicksell en Lindahl. De samenvatting die hij geeft van de denkbeelden van deze beide economen is gebaseerd op werk van Leif Johansen, maar de gepresenteerde figuur en de daarbij behorende tekst is nogal onduidelijk zodat men het beste het oorspronkelijke artikel van de Noorse econoom erbij kan nemen. Met name de bewering dat de indifferentiecurven A_1 en B_1 de nuttigheden voor individu A en B aangeven in geval van afwezigheid van het collectieve goed lijkt volledig uit de lucht gegrepen.

Na een uiteenzetting van de problemen die bij de unanimiteitsregel kunnen rijzen wordt een beschouwing gewijd aan de voor- en nadelen van de meerderheidsregel als alternatieve besluitvormingsprocedure. In hoofdstuk 4 worden vervolgens drie procedures behandeld die ontwikkeld zijn om de langzamerhand genoegzaam bekende feilen van de meerderheidsregel bij de bepaling van de optimale hoeveelheid van een collectief goed te ondervangen. Hoofdstuk 5 is gewijd aan de overgang van het Wickselliaanse model waarin voor elk collectief goed een specifieke belasting wordt geheven naar de praktische situatie waarbij het totale pakket van collectieve goederen uit algemene middelen wordt gefourneerd. Met deze trits is het overzicht voor de directe democratie afgerond. In de volgende drie hoofdstukken wordt nader ingegaan op de aspecten van de representatieve democratie waarbij het werk van Downs, Hirschman en Niskanen centraal staat.

Het gedeelte over de normatieve theorieën van public choice valt uiteen in een drietal hoofdstukken over sociale welvaartsfuncties en een tweetal over rechtvaardigheids- en sociale contracttheorieën. Bij de verhandeling over de sociale welvaartsfunctie wordt allereerst aandacht besteed aan de verschillen in gezichtspunt tussen Bergson en Samuelson enerzijds en Arrow anderzijds t.a.v. dit begrip en vervolgens de axiomatische opbouw van Arrow's werk besproken. Dit onderwerp wordt afgesloten met een nadere analyse van de assumpties die ten grondslag liggen aan de meerderheids- en unanimiteitsregel.

Het ligt voor de hand dat voor de rechtvaardigheids- en sociale contracttheorieën het werk van Rawls als uitgangspunt wordt gekozen. Mueller verdient lof voor de wijze waarop hij erin is geslaagd de velerlei vormen van kritiek die op Rawls' standaardwerk zijn geuit in betrekkelijk kort bestek weer te geven. In een tweede hoofdstuk gaat hij in op pogingen van met name Harsanyi en Buchanan en Tullock om te komen tot een sociale contracttheorie op utilistische basis. Met enige goede wil zouden deze pogingen kunnen worden beschouwd als een synthese van Rawls' rechtvaardigheidstheorie en de welvaartseconomie.

In het derde deel waar normatieve en positieve theorieën worden vergeleken gaat Mueller nader in op een vraagstuk dat in de rest van het boek voornamelijk, noodgedwongen vanwege de tweedeling normatief-positief, onder de oppervlakte blijft: het onderscheid tussen allocatie- en herverdelingsbeslissingen. Hij noemt in dit verband Wicksell die als eerste op het belang van dit onderscheid heeft gewezen. Ongenoemd blijft echter de felle discussie die aan het eind van de jaren '60 door Samuelson en Musgrave is gevoerd over de vraag of een dergelijk onderscheid mo-

gelijk is. Musgrave, werkend in de traditie van Wicksell, meent dat er in de sfeer van openbare financiën een zinvolle opsplitsing gemaakt kan worden in een allocatieve en distributieve branche, terwijl Samuelson op basis van een algemeen evenwichtsanalyse stelt dat beslissingen t.a.v. de inkomensverdeling onherroepelijk repercussies hebben voor de allocatie en omgekeerd. De onverzoenlijkheid van beider visie wordt het meest duidelijk uit hun bijdragen aan de Conferentie van Biarritz welke zijn opgenomen in de bundel *Public Economics* uitgegeven door Margolis en Guitton.

De zijde die men in dit debat kiest heeft directe gevolgen voor de positie die men inneemt t.a.v. de consequenties van bepaalde besluitvormingsprocedures. Zo kan uit het feit dat Mueller zich min of meer achter Musgrave schaaft wellicht worden verklaard dat hij tamelijk luchthartig heenstapt over de inkomensherverdelingsaspecten van de in hoofdstuk 4 gepresenteerde procedures voor de vaststelling van de werkelijke individuele preferenties met betrekking tot collectieve goederen. Op algemener niveau blijkt deze positiekeuze natuurlijk ook al uit de aangebrachte tweedeling tussen positieve en normatieve theorieën van public choice.

Public Choice is – zoals reeds eerder gesteld – een gedegen overzicht van de literatuur. Vergeleken met hetgeen er eerder van dit genre is verschenen, kan dit werk van Mueller zeker als een aanwinst worden beschouwd. De auteur heeft duidelijk niet de pretentie gehad om de in aanvang van deze bespreking bedoelde nadere integratie van de deelgebieden tot stand te brengen. Als men zoekt naar een overzicht waarin de integratie centraal staat biedt ontegenzeggelijk b.v. Bruno Frey's *Moderne Politische Ökonomie* betere perspectieven dan *Public Choice*.

G. P. de Bruin